

„...kell a teremtő gondolat...”

*Bérczessy András beszélgetése Szabó Attilával,
a Prima Primissima-díjas, Kossuth-díjas Csík Zenekar tagjával*

– *Hogyan jegyezted el magad a zenével, a népzzenével?*

– Nem én jegyeztem el magam a zenével, hanem az óvodában az óvó néni azt mondta anyukámnak, hogy a kis Attila roppant tehetséges, s mi lenne, ha elvinnék zene tagozatra a gödöllői zeneiskolába.

Felvételiztem, felvettek, jött egy papír, hogy a kísérleti hegedű tanszakra vettek fel. Nem tudtam, hogy miért erre, s kiderült, hogy a harminc diák közül az első tízet ide irányították, ahol új módszerekkel tanítottak. Minden nap énekóra, hente kétszer énekkar és hegedű. Szerettem a hegedűt, de éreztem, hogy valami nem stimmel. Nagyon jó tanáraink voltak, de hiányérzetem volt, de nem tudtam, miért.

Az iskola maga hatéves volt, amikor elvégeztem, egy pár évig nem is nyúltam a hegedűhöz. Gimnázium után azon gondolkodtam, hogy hová kellene továbbmenni. Volt egy kiváló történelem–ének-zene szakos tanárom, Újváry Géza, az ő példáján arra gondoltam, hogy elmegyek tanárnak, s újra elkezdtem hegedülni. Akkor is éreztem, hogy a klasszikus zenével valami nem stimmel nekem. Később rájöttem, hogy az volt a bajom, hogy megmondták, hogy a hegedűt hogyan kell használni. A zene jó volt, de túl művinek tűnt a dolog.

Elsős főiskolás voltam, mentem fel a kollégiumba, s az alagsorból nagyon furcsa zenét hallottam. Gondoltam, beugrok, megnézem. Ott voltak Okos Tibiék, ének szakosok, s érdekes hangszereken játszottak: a brácsán, a bőgőn három húr volt. Kérdeztem, hogy mit játszanak, mondták: magyarpalatkai szökös, magyar népzene. Teljesen elcsodálkoztam, s éreztem, hogy ez így már tetszik. Megismertem azt a hegedülést, aminek földszaga volt. Nem úgy szólt, hogy ott a kotta és kötöttség van, hanem éreztem, hogy valóban muzsikálunk. Nagyon hasonlított arra, amit én 14 évesen elkezdtem a gitározással, ahogy az akkordokat magam kedve szerint rakosgattam.

5–6. osztályos koromban már teljesen Beatles-őrült voltam, nagyon nehéz volt hozzájutni a lemezekhez, Jugoszláviából hoztuk a ezeket. Azért mentem a gimnáziumban is angol szakra, mert a kedvenceim angolul énekeltek. Játszottunk, volt rockzenekarunk, nekünk ez nagyon szabad léggörcs teremtett, amikor az országban még nem volt igazán szabad a léggörcs, ez a nyolcvanas évek elején volt. Koncertezgettünk, nagyon szerettük. Gödöllői amatőr zenekarok voltak ezek, sokféle néven futottunk, borzasztó híres helyi rocksztárok voltunk. Ez a szabadság hiány-

zott a klasszikus zenéből, nyilván akkor még nem is tudtam megfelelően muzsikálni. Tehát a könnyűzene már működött nálam, egészen addig, amíg a népzene nem váltottam. A főiskolán is klasszikus zene volt, de én gyorsan átváltottam a népi hegedűre, mindig nálam volt a hangszer, rengeteget gyakoroltam.

Egy időre a gitározást is elhagytam, szemellenzősen csak a népzene ment. Aztán csináltunk egy zenekart, a *Csebokszári Lakótelep* nevű fergeteges formációt, rockot és bluest játszottunk, sokat koncerteztünk. Aztán később, amikor nem ment annyira a rockzenélés, kitaláltuk Bessenyei Feri barátommal a *Blues Before Sunrise* akusztikus zenekart, ez is működött egy darabig. Utána meg csak a *Gajdos Zenekar* maradt, nagyon tetszett az autentikus zenélés, de izgatott, hogy a kettőt hogyan lehetne összehozni. Próbálkozások voltak, de konkrét elképzelés nem. Aztán egy barátom odaadta a *Kispál és a borz* 10 éves jubileumi koncertjének lemezét, a *Happy Borzday* albumot. Nagyon tetszett, amit hallottam. Zeneileg új volt, zseniális szövegekkel. Aztán az egri MÁS Klubban egy koncerten megkértem a klub vezetőjét, Juhász Misit, hogy mutasson be nekik. Kiderült, hogy éppen hegedűst keresnek, akkor csinálta Lovasi András a *Bandi a hegyen* című szólólemezét. Kérdezte, hogy nem ismerem-e valakit, aki tud hegedülni. Megbeszéltük, hogy feljátszik egy alapot, meghallgatom, és holnapután találkozunk, ha van kedvem együtt játszani vele. Ez volt az *Apa övének a csatja* című dal. Megjelent a lemez, sikere volt, s Bandi szólt, hogy menjek velük koncertekre, s gitárral is beálltam. Azon kaptam magam, hogy a *Kispál és a Borz*-koncertek gyakori vendége vagyok.

– *Eléggé sorsszerűek a találkozások...*

– Igen, nagyon sok volt a véletlen mindenben. Összekerült a népzene, a rockzene, s ebből lett az, ami ma a Csík Zenekar révén is elég ismert lett. S a zenekart is sokan ennek kapcsán ismerték meg. De azért nagyon jólesik hangosan rock and rollt játszani. A *Crazy Little Thing* zenekarunk úgy indult, hogy pár kedvencemet elkezdtem mutogatni a kollégáknak, és először egy Csík-koncert után játszottunk nyilvánosan. A rockabilly zenekarral is megmutatkoztunk időnként. Négyen vagyunk benne a Csík Zenekarból: Makó Péter, Barcza Zsolt, Bartók József és Mihalik Ábel, a *Kiscsillag* dobosa.

– *Hogyan kerültél a Csík Zenekar tájékára?*

– Ez kis ország, főleg a nyolcvanas években volt kevés lehetőség ilyen zenét tanulni. Ismerjük egymást a kollégákkal. Akkoriban ugyanis nem nagyon lehetett népzenet játszani. Nacionalistának mondták, az internacionalizmus korában. Nemzeti érzelmeket táplálni akkoriban nem volt túlságosan szeretett dolog, sőt, veszélyesnek tartották. Az Aczél-féle kultúrpolitikában a három T – túrt, tiltott, támogatott – közül ez a túrt kategóriába tartozott. Azt látták, hogy mindenhol van népzene, néptánc a környező országokban is, ezért nem lehetett tiltani. Az akadémián nem volt népzeneoktatás Kodály halála után. Ének szakon volt ilyen

tárgyunk, hogy népzene, de semmi több. Tanárok sokasága nevelkedett úgy, hogy fogalmuk sincs a népzeneről. Annyit tudnak, hogy vannak népdalok, azt tudják elemezni és kész. Sokszor vittem gyerekeket népdalversenyekre, 18 évig tanítottam, s azt tapasztaltam, hogy nagy összevisszaság volt. A népdalcsokrokat például úgy állították össze, hogy egyáltalán nem illettek egymáshoz, fogalmuk nem volt arról, hogy mit csinálnak. Ez nem a kollégák hibája, hanem az oktatási rendszeré. A szolfézs és a zeneelmélet is fontos, de legalább akkora figyelmet kell szentelni a népzeneinek.

Visszatérve a *Csík Zenekarra*: a kollégákkal megosztottuk a gyűjtéseket, kazetákat másoltunk, így jutott el sok jó zene az emberekhez. Talán a legfontosabb találkozási pontot a népzenei táborok jelentették: ilyen kettő volt, a Téka tábor és a Jászberényi tábor. A *Gajdos Zenekarral* jutottam el Jászberénybe, s nagyon tetszett nekem. Ott ismerkedtem meg Csík Janival, s sok más remek emberrel. 1995-ben jelent meg a Csík első CD-je, s nem sokkal ezután hegedűst kerestek. Én mentem velük. Az első koncert, ahol ott voltam, Bécsben volt. Együtt csináltam a két zenekart és még tanítottam is, de nem volt megerőltető. Persze fiatalabb voltam és nem volt még családom sem. Aztán 2000-ben úgy döntöttem, hogy otthagynom a Gajdot, a barátság megőrzésével, hiszen nagyon sokat köszönhetek nekik. Így maradt a *Csík Zenekar*.

– *Hogyan épült be a könnyűzene a Csík Zenekar életébe?*

– A találkozásom Lovasi Andrással indította el a folyamatot. Vittem neki zenéket, ő is nagyon szereti a népzeneét. Egyszer felvetette, hogy az aktuális májusi Petőfi csarnokos koncerten legyen a *Csík Zenekar* az előzenekar. Voltak kétségeim, hogy a közönség hogyan fogadja, aggódtam. Erre ő azt mondta, hogy akkor játsszatok egy pár Kispál számot. Az akkori lemezükön volt egy pár olyan nóta, ami népzenei ihletésűnek tűnik. Kiválasztottam egy pár számot, s mondtam a többieknek, hogy ezt tanuljuk be. Annyira bejött a koncerten, hogy komolyabban elkezdtünk foglalkozni ezzel, szerette a közönség. Az új lemezre is feltettünk ilyen dalokat, ez abban az évben *Fonogram-díjat* kapott, az *Év világzenei albuma lett*. Korábban sokat motoszkált az agyamban, hogy hogyan lehetne közelebb vinni a gyerekekhez a népzeneét, megmutatni a szépségét, hogy az agyukkal és a szívükkel is értsék. Ez jó megoldásnak tűnt. Azt is tudni kell, hogy régi hagyománya van a népzene feldolgozásának, hogy a kor szelleméhez igazítva, abba felöltöztetve szólaljanak meg a hagyományok.

A következő lemezre a *Most múlik pontosan* és a *Csillag vagy fecske* is felkerült, volt olyan nap, hogy ez utóbbit a Petőfi rádióban négyszer is lejátszották. Elképesztő nagy sláger lett, ami bizonyos szempontból érthetetlen. A lényeg, hogy annyira megszerették, hogy a dal elkezdte élni a saját életét. Ez is mutatja, hogy nagyon nagy igény van a saját zenére, a népzeneire. És persze az a recept sem igaz

erre, hogy jó zenészeket összeállítva meg lehet ezt csinálni. Kell a teremtő gondolat hozzá, anélkül nem tud működni. Ha a rockzenébe bele-beletesznek népi elemeket vagy a népzenébe rockos elemeket, és nem találják meg az átjárást a kettő között, az nem működik. Mindkét oldalt ismerni kell. Én játszottam, játszom mindkét zenét, nem erőszakolom meg, csak annyi a titka, hogy rengeteg időt töltöttem el mindezzel. Vannak természetes szabályok, amiket ismerni kell.

– *A Kossuth-díj alkalmas arra, hogy ezt a küldetést erősítse?*

– Ez a díj azért is fontos, hogy olyanok is odafigyelnek ránk, akiknek egy díj az értékmérő. Nagyon büszke vagyok rá, 44 évesen Kossuth-díjat kapni óriási dolog. Otthon szoktam nézegetni a szobrot, az asztalon van, s tűnődök, hogy ki gondolta volna, hogy egyszer megkapjuk. Nagyon jó útjelző, azt érezzük, hogy értékelik, szeretik és fontosnak tartják a zenénket. A műfajokat összekötő muzsikát, amiben tudunk és tudunk értéket mutatni. Ugyanazt kell csinálnunk, amit eddig csináltunk.